

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА

В.В. Кипоренко, аспірант
Інститут агроєкології і природокористування НААН

Давно сформований стереотип, що сільськогосподарське виробництво не може завдати шкоди навколишньому середовищу, а всі заходи, спрямовані на підвищення врожайності сільськогосподарських культур і продуктивності тварин, приносять тільки користь, поступово втрачає свою силу. Усвідомлення людством погіршення стану навколишнього природного середовища, спричиненого інтенсифікацією сільського господарства, викликало інтерес до методів виробництва сільськогосподарської продукції, які гарантують необхідний їй якісний рівень і безпечність харчування. Таким методом є органічне виробництво і в зв'язку зі зростаючим попитом на екологічно безпечну продукцію, виникає необхідність розгляду наявних проблем та внесення пропозицій щодо підвищення ефективності органічного виробництва.

Як зазначає Кобець М.І. [1, с.20], у широкому розумінні органічне сільське господарство – це практична реалізація в сфері аграрного виробництва загальної концепції «сталого (екологічно і соціально збалансованого) розвитку», що задовольняє потреби сьогодення, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої потреби. Воно дозволяє в перспективі узгодити і гармонізувати економічні, екологічні та соціальні цілі в галузі сільського господарства.

Концепція органічного виробництва передбачає виробництво максимальної кількості продукції за рахунок природної родючості ґрунту із застосуванням мінімально допустимої кількості пестицидів, мінеральних і органічних добрив. Головне завдання органічного виробництва – зберегти і підвищити природну родючість ґрунтів, отримати максимальну вигоду з кожної земельної ділянки природним способом. Важливу роль у підвищенні ефективності виробництва органічної продукції відіграють не тільки прогресивні ресурсозберігаючі технології, а й економічне стимулювання раціонального використання виробничого потенціалу. У раціональному використанні капіталозберігаючих чинників особлива роль належить еколого-економічному механізму, що відкриває можливості отримання максимального ефекту від наявного в розпорядженні сільських товаровиробників виробничого потенціалу.

Основним елементом господарського механізму є ціновий фактор. Найбільша ступінь його впливу на ефективність досягається при збалансованій системі цін, ринковій рівновазі та при оптимізації норми рентабельності в ціні.

Другим за значенням фактором господарського механізму, що забезпечує ресурсозбереження, є кредитно-фінансовий механізм. Процентна ставка за кредитами, строки надання позикових коштів, система та умови бюджетного фінансування й підтримки сільських товаровиробників безпосередньо впливають на ефективність виробництва за умови, якщо кредитно-фінансова політика держави відображає об'єктивні закономірності відтворення і відповідає інтересам сільськогосподарських товаровиробників.

Важливу роль у розвитку та становленні органічного виробництва відіграє податкова система, яка повинна удосконалюватися та змінюватись паралельно з розвитком та змінами у сільському господарстві. В рамках податкової політики мають оптимізуватись податкові ставки, податкові пільги, пов'язані з критеріями та показниками економічної ефективності виробництва [2]. Формування економічного механізму виробництва органічних продуктів пов'язано з якісним вдосконаленням його елементів, їх співвідношення. Якщо одні елементи економічного механізму в ринкових умовах досить складно регулювати (ціни, тарифи), то інші (податки, бюджетні асигнування) знаходяться в компетенції держави, що дозволяє їй створити економічний механізм екологізації.

При вдосконаленні економічного механізму слід виходити з того положення, що перехідний період до ринкової економіки ще не завершений, і в цих умовах не може функціонувати стандартний економічний механізм, притаманний країнам з розвиненою ринковою економікою. Тому цілком зрозуміло те, що вітчизняне сільське господарство потребує підтримки впровадження сучасних індустріальних технологій, адаптації до цивілізованих ринкових відносин. Потрібен захист від погодних ризиків, від можливих неврожаїв того чи іншого виду сільськогосподарських культур, від несприятливої кон'юнктури світового ринку і т.д. І це може зробити тільки держава, широко застосовуючи систему державних закупівель й товарних інтервенцій, про що свідчить світова практика.

На нашу думку, державне регулювання необхідно раціонально поєднувати з державним стимулюванням. Регулювати треба ціни і тарифи на органічну продукцію та послуги монополістів, а бюджетне фінансування, оподаткування, кредитування слід використовувати для стимулювання сільськогосподарського виробництва. Таким шляхом

йдуть у розвинених країнах. Для вільного ринку в країнах Заходу також характерний диспаритет економічних відносин, але держава пом'якшує негативний вплив ринку, відшкодовуючи фермеру певну частину його витрат, щоб він міг здійснювати процес відтворення на інтенсивній основі. Пожвавлення інвестиційної політики з боку держави дозволить оновити основні виробничі фонди на рівні нової технічної і технологічної бази.

Виробнича і фінансова нестабільність, конкуренція, відсутність планової системи забезпечення господарств матеріальними ресурсами, високі ризики в землеробстві визначають необхідність більш ефективного для сільських товаровиробників страхування майна і результатів виробничої діяльності. Крім матеріальних та земельних ресурсів сільське господарство потребує поповнення трудових ресурсів, у зв'язку з тим, що в галузі землеробства задіяна велика частка ручної праці, що в свою чергу створює високу трудомісткість готової продукції і являється особливо відчутним елементом стримування зростання органічної товарної продукції сільського господарства [3, с.10].

Виробництво органічної продукції є практичною реалізацією у сфері аграрного виробництва концепції сталого розвитку, що передбачає поєднання економічного зростання, соціального розвитку й захисту довкілля як взаємозалежних і взаємодоповнювальних елементів стратегічного розвитку держави, що гарантуватиме населенню високу якість продовольства як важливої складової продовольчої безпеки. Таким чином, з ряду об'єктивних причин, для досягнення рівня, необхідного для належного функціонування і подальшого розвитку органічного виробництва, потрібне сприяння розвитку екологічного напрямку у сільському господарстві зі сторони системи державного управління у вигляді розробки технологічних і організаційних регламентів, узгодження стандартів, державних програм екологізації з наданням фінансової підтримки.

Література

1. Кобець М.І. Органічне землеробство в контексті сталого розвитку / М.І. Кобець – Київ. – 2004. – С. 22.
2. Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» [Електронний ресурс]: <http://www.organic.com.ua/uk/homepage>.
3. Сус. Т.Й. Органічне землеробство та зайнятість сільського населення / Сус. Т.Й. // Вісник Прикарпатського університету. – 2008. – №6. – С. 10.

4. Білецька Н.В. Бюджетна підтримка сільського господарства в системі державного регулювання аграрного сектора України [Електронний ресурс] / Н.В. Білецька // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. пр. – 2010. – Вип. 20.6. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnlntu/20_6/163_Vilecka_20_6.pdf.

5. Бородіна О.М. Державна підтримка сільського господарства: концепція, механізми, ефективність [Електронний ресурс] / О.М. Бородіна // Економіка і прогнозування : наук. аналіт. журнал. – 2006. – №1. – Режим доступу: http://www.ief.org.ua/Arjiv_EP/Borodina106.pdf.

6. Мельник К.М. Державна фінансова підтримка сільського господарства [Електронний ресурс] / К.М. Мельник // Інноваційна економіка: всеукр. наук.-вироб. журнал. – 2011. – С. 236. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/inek/2011_1/235.pdf.